

Анастасія М. Єрмошенко, Кіра С. Горячева
**АНАЛІЗ СИМПТОМІВ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ
У КРАЇНАХ З ПЕРЕХІДНОЮ ЕКОНОМІКОЮ**

У статті розглянуто основні чинники неплатоспроможності банківських установ у країнах з перехідною економікою, встановлено основні причини банкрутства та наслідки банкрутства банківських установ.

Ключові слова: банкрутство; неплатоспроможність; банк; країни з перехідною економікою.

Рис. 1. Літ. 13.

Анастасия Н. Ермошенко, Кира С. Горячева
**АНАЛИЗ СИМПТОМОВ НЕПЛАТЁЖЕСПОСОБНОСТИ БАНКОВ
В СТРАНАХ С ПЕРЕХОДНОЙ ЭКОНОМИКОЙ**

В статье рассмотрены основные факторы неплатёжеспособности банковских учреждений в странах с переходной экономикой, определены основные причины банкротства и последствия банкротств банков.

Ключевые слова: банкротство; неплатёжеспособность; банк; страны с переходной экономикой.

Anastasia M. Yermoshenko¹, Kira S. Goryacheva²
**ANALYSIS OF BANKS INSOLVENCY SYMPTOMS
IN TRANSITION ECONOMIES**

The article defines the key factors of banks insolvency in the countries with transition economies, revealing the main reasons and consequences of banks bankruptcy.

Keywords: bankruptcy; insolvency; bank; countries with transition economies.

Постановка проблеми. Банки надають кредитні ресурси для подальшого розвитку економічних суб'єктів, стимулюють інноваційну діяльність. Оскільки вони фінансують власну кредитоспроможність, у тому числі, за рахунок ресурсів центрального банку, ці фінансові установи виступають ключовими суб'єктами реалізації монетарної політики. Крім того, банки є основними гравцями на ринку платіжних систем, що є передумовою ефективного функціонування фінансового ринку.

Вивчення досвіду країн у подоланні неплатоспроможності і банкрутства банківських установ, є ключовим у систематизації даних процесів і підвищенні стабілізації банківського ринку в Україні.

Оскільки банківські установи виступають найважливішим елементом платіжної системи країни, шкідливий вплив від їх неплатоспроможності може призвести до припинення проведення платежів в країні, повернення до бартеру та нанесення шкоди всій економічній активності. Одночасний розпродаж активів багатьма банками у поєднанні з поширенням чуток про нестабільність банківської системи матиме наслідком стрімке падіння цін на активи і підвищення політичного тиску в країні.

Країни з перехідною економікою і економікою, що розвивається, ще більше піддаються впливу неплатоспроможності і банкрутства банківських

¹ Kyiv National University of Trade and Economics, Ukraine.

² National Academy of Management, Kyiv, Ukraine.

установ, оскільки в них відсутні високорозвинені ринки капіталу, що можуть розосередити втрати від кризи банківської системи на декілька років.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання неплатоспроможності і банкрутства банків знайшли широке відображення у працях зарубіжних експертів Світового банку, Міжнародного валютного фонду та інших міжнародних організацій. Серед таких експертів варто відзначити Г. Акерлоф [7], А. Бабалола [1], М. Бордо [6], М. Боріш [7], Д. Вітгас [6], Дж. Капріо [8], С. Клаєсенс [9], М. Ларрейн [11], М. Лонг [7], М. Ноель [7], Б. Пово Фоссо [13], П. Ромер [5], А. Де Хуан [10]. Крім того, різних аспектам неплатоспроможності банків присвячено праці ряду вітчизняних вчених: Т.І. Євенка [2], І.В. Зотова [4], Ю.Г. Собчука [3], Т.О. Тохтамиша [4], В.І. Успенко [4] та ін.

Метою дослідження є аналіз і обґрунтування ключових чинників неплатоспроможності банків у країнах з перехідною економікою.

Основні результати дослідження. Як показує проведений аналіз, кризові явища банківських систем у повній мірі поширюються як на розвинуті країни світу, так і країни з перехідною економікою. Системні кризи є комплексними явищами і зазвичай відрізняються одна від одної.

Масові банкрутства банків у країнах із перехідною економікою зазвичай мають ендемічні характеристики, тобто відбуваються в межах даної країни або сукупності країн зі стійкими фінансово-економічними зв'язками. Такі кризи піддаються відстеженню, можуть повторюватись час від часу, демонструючи неплатоспроможність і відсутність ліквідності банківських установ. Інші країни зазнають епідемічних криз банківських систем, дія яких може викликати аналогічні явища не тільки в банківських системах інших регіонів, але й спричинити серйозні макроекономічні порушення.

З метою з'ясування специфіки процесів, що спричиняють банкрутство банків у країнах з перехідною економікою, необхідно виявити основні чинники неплатоспроможності банків (рис. 1).

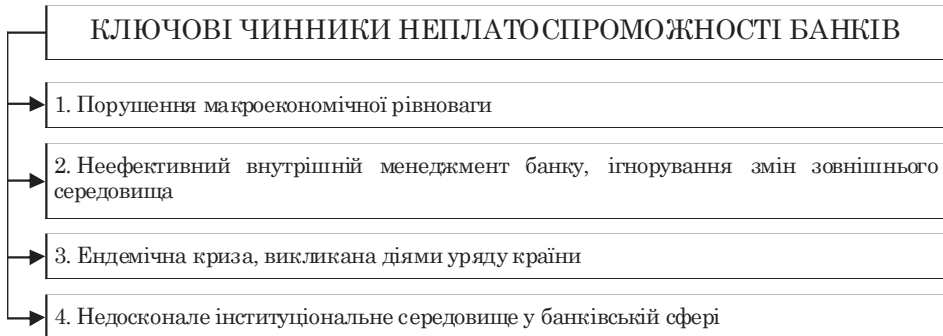

Рис. 1. Основні чинники неплатоспроможності банківських установ, складено на основі [8; 9; 12]

Детальніше проаналізуємо основні чинники неплатоспроможності банківських установ.

1. Порушення макроекономічної рівноваги. Рівень платоспроможності, до якого фінансові системи можуть поглинати наслідки макроекономічних

шоків, не викликаючи при цьому банкрутства фінансових інститутів, суттєво різняться. За таких умов деякі банківські установи можуть підтримувати достатній рівень платоспроможності і ліквідності, ефективно використовуючи методи ризик-менеджменту.

Порушення макроекономічної рівноваги на основі економічних циклів, що характеризуються швидким зростанням і різким падінням, є досить шкідливими для функціонування банківської системи. У такому випадку банки нарощують обсяги діяльності з надання довгострокових кредитів. Сам процес кредитування сприяє тимчасовому процвітанню таких операцій: підвищується вартість земельних ділянок та іншого майна і, оскільки збільшення доходів впливає на обсяги споживання і заощадження, ділова активність сприяє зростанню прибутковості більшості економічних операцій.

Таким чином, на відміну від інших симптомів наближення кризи, макроекономічні коливання самі по собі виступають спонукальним чинником для порушення рівноваги банківської системи у значно меншому ступені. Поведінка банківських установ, особливо у період різких підйомів і спадів економічного циклу, підсилює потрясіння фінансового сектору, збільшуючи частку позичкового капіталу, в основі якого лежать нереалістичні цінові тренди. Коли ж ситуація стає критичною, банківська система повторює процеси економічного спаду всієї країни.

Ендогенний характер масових банкрутств у банківській галузі був притаманний фінансовим потрясінням в Аргентині, Чилі, Уругваї в період 1979–1983 рр. і пізніше банківським кризам у скандинавських країнах в 1987–1994 рр., у Японії в 1992 р. та Мексиці у 1994 р. [8, 18].

На міжнародному рівні масова практика надання кредитних ресурсів країнам, що розвиваються, у період 1970–1982 рр., яка врешті решт спричинила хвилю банкрутств банківських установ, має ознаки схожості в різних країнах і заснована на поєднанні чинників макро- і мікроекономічного характеру.

Для того щоб спровокувати ендогенну банківську кризу, мають бути негативні порушення фінансового стану банків разом із помилками монетарної політики держави або чинниками політичного чи макроекономічного характеру.

На мікрорівні, крім надмірної концентрації, одна банківська установа своїми операціями не може викликати швидкого зростання цін на активи. Очевидно, що порушення рівноваги у банківському секторі виникає завдяки спільним діям багатьох банків, представлених на ринку. Така поведінка буде мати значний вплив на більшість галузей економіки. Наприклад, на ринку нерухомості обсяг позичених коштів відзначається на ціні активів, стимулюючи подальший попит з боку споживачів. Позичковий капітал, призначений для фінансування спекулятивних операцій на фондовому ринку має аналогічний ефект, тоді як надання кредитних ресурсів виробничій, аграрній галузям або фізичним особам має значно менший вплив на вартість активів.

У контексті макроекономічної політики слід зазначити, що розширення практики кредитування в період підйому ділової активності економічного циклу потребуватиме наявності відповідної грошової маси в економічній сис-

темі країни. Ось чому приплив капіталу є характерним явищем на даній стадії. Відповідні заходи монетарної політики полягатимуть у виведенні з обігу надлишкової грошової маси, необхідної для фінансування «кредитного буму». Однак така політика може бути нелегким завданням, оскільки більш жорсткі умови на грошовому ринку сприятимуть зростанню відсоткових ставок, стимулюючи тим самим новий приплив капіталу.

У той же час скорочення обсягів кредитування може мати раптовий характер і не завжди банківська система є готовою для такого роду тенденцій. Відплив іноземного капіталу з ринку уповільнює розвиток ринку кредитних ресурсів, призводячи до зупинки росту цін на майно і проблем із ліквідністю банківських установ. За таких умов спроби банків щодо дострокового стягнення кредитів або підвищення відсоткових ставок чинять тиск на вартість активів, що, в свою чергу, призводить до неспроможності більшості позичальників банку виконувати фінансові зобов'язання, що також зменшує вартість забезпечення кредитів.

Оскільки обвал цін на нерухомість стає очевидним, постають проблеми із платоспроможністю і ліквідністю банківських установ, а також із відверненням їх можливого банкрутства.

2. Неефективний внутрішній менеджмент банку, ігнорування змін зовнішнього середовища. Історичні дані щодо банкрутства банків свідчать, що такі явища не завжди пов'язані з макроекономічною нестабільністю і порушенням рівноваги економічної системи країн. На зростання неплатоспроможності банків також може впливати неефективний менеджмент банківської установи, який має як систематичний, так і несистематичний характер. Таким чином, неспроможність менеджменту банку передбачити ймовірні ризики, їх ігнорування, неоптимальне співвідношення між ризикованістю і дохідністю в повній мірі можна вважати синдромами погіршення фінансового стану банку і його ймовірного банкрутства.

Очевидно, що вразливість фінансової системи через зазначені чинники має тенденцію до її зростання під час значної зміни зовнішнього середовища діяльності банківських установ, наприклад, у випадку лібералізації державного нагляду, тобто усунення кредитних лімітів, державного контролю за відсотковими ставками, стимулюючи появу нових банків на ринку. За таких умов відбувається підвищення цінових коливань і оскільки конкуренція у банківському секторі значно зростає (за рахунок появи нових учасників ринку), раніше створені банківські установи відчувають волатильність прибутковості, адже цін на їхні послуги формувалась і розширювалась під впливом існуючої на той час нормативно-правової бази.

На думку А. де Хуана, саме неефективний внутрішній менеджмент банківської установи є одним із ключових чинників її неплатоспроможності і подальшого банкрутства [10, 9]. Цю позицію підтверджують випадки неплатоспроможності банків за рахунок відсутності їх адаптації до зовнішніх умов діяльності та ігнорування ринкових змін менеджментом банківських установ у таких країнах, як Естонія і Литва, та швидкого збільшення кількості банків в Індонезії.

Проведений аналіз підтверджує, що для окремого банку найбільш характерними помилками менеджменту є:

- систематично неправильна оцінка кредитоспроможності клієнтів і перспектив стягнення непогашених в строк позичок;
- надмірна концентрація у кредитному портфелі банку експрес-кредитів;
- надлишкове розширення кредитного портфелю, що не відповідає технічним і фінансовим можливостям банківської установи;
- надання надмірних кредитних ресурсів економічним суб'єктам, пов'язаним з акціонерами банку або вищою ланкою управління.

Слід зазначити, що сучасні методи банківського регулювання і нагляду добре адаптовані до ідентифікації і обмеження негативних наслідків ведення банківською установою вищенаведеної політики. Таким чином, кризи банківської системи, що приписуються неефективному внутрішньому менеджменту банку і помилковим стратегічним рішенням, в тому ж ступені можна пов'язати з неякісним державним наглядом за банківським сектором. Хоча на практиці існує безліч випадків, коли першопричиною фінансових негараздів у банківській сфері виступає не система державного нагляду за банківським сектором, а власники банку, котрі мають значний політичний вплив на державні органи влади.

Тут постає питання щодо віднесення таких синдромів кризи до всього банківського сектору або лише до окремих банківських установ. Досвід інших країн вказує на високу ймовірність концентрації однотипних банкрутств банків, причиною яких є недоліки законодавчої бази діяльності банківських установ, що дозволяють проводити ризикову діяльність, а також значний конкурентний тиск на ринку.

Як теорія, так і практика свідчать, що менеджмент банку має тенденцію до прийняття більш ризикових рішень у галузі проведення кредитної політики, а також до розробки стратегій розвитку, що обов'язково враховують аспекти соціальної справедливості, оскільки майже по всіх країнах світу законодавчо закріпленими є норми гарантування банківських вкладів.

По суті, йдеться про те, що за відсутності системи депозитних гарантій оптимальним рішенням була би компенсація відсотків за очікувану ризикованість вкладення коштів до банківської установи. Існування депозитних гарантійних схем позбавляє вкладників занепокоєння стосовно неплатоспроможності банку, дозволяючи власникам капіталу або менеджменту банку запроваджувати більш ризикові стратегії у розпорядженні цими коштами без виплати додаткових відсотків за депозитами.

Крім того, до цієї групи чинників слід віднести шахрайство у банківській діяльності. Можливості для шахрайських дій у банківській сфері можуть виникати на різних рівнях організаційної структури. Шахрайство з боку персоналу банківської установи в більшості випадків має такі обсяги, що не можуть призвести до банкрутства організації. Хоча без наявності відповідного внутрішнього контролю з боку відділу економічної безпеки банку ситуація матиме катастрофічні наслідки для платоспроможності установи.

Злочинні ж дії з боку вищої ланки управління банку у світі набувають значних обсягів. Масштабність шахрайства на даному рівні пояснюється існуванням кримінальної відповідальності за розкрадання коштів банку, тобто спрацьовує логіка: «якщо переводити кошти, то у достатніх для забезпечення

власного майбутнього розмірах», яка є широко розповсюдженою на етапі втрати ліквідності і платоспроможності банківської установи.

Хоча шахрайські дії у банківській діяльності є характерними симптомами банкрутства лише окремих банків, часом останні можуть негативно впливати на розгортання загальної кризи фінансової системи країни. Така ситуація мала місце у Венесуелі у 1994 р., а також Гвінеї у 1985 р., коли 6 найбільших гвінейських банків, активи яких перевищували 95% загального обсягу банківської системи, зупинили свою роботу в один день через відсутність коштів на рахунках зазначених банківських установ [12, 18].

3. Ендемічна криза, викликана діями уряду країни (за умови існування банківської системи, повністю контролюваною урядом країни).

У багатьох країнах світу функціонування банківського сектору нерозривно пов'язано з фінансуванням уряду або від його імені, залежністю центрального банку від рішень органів влади, а також із відсутністю взаємоузгоджених дій уряду і центрального банку.

Така залежність банківської системи набуває різноманітних форм: від режиму державного фінансування національних програм і надання під них кредитних ресурсів або інвестицій до запровадження різного роду субсидій. В результаті цих зв'язків цілі державної політики автоматично поширюються за відповідними напрямками і на банківську систему. За такого режиму банківські установи перестають бути незалежними організаціями, основною метою яких (у широкому розумінні) є здійснення підприємницької діяльності й отримання прибутку.

У часи економічного зростання зазначена побудова банківської системи сприяє стабільному функціонуванню банківських установ. Стабільний економічний розвиток створює сприятливі умови для нарощування депозитів навіть за низьких відсоткових ставок за вкладками. Крім того, така ситуація стимулює зростання обсягів кредитування підприємств державної власності або інших привілейованих позичальників, які підтримуються на рівні держави, навіть якщо кредитоспроможність останніх викликає великі сумніви.

Навіть якщо більша частина позичальників банківських установ мають фінансові можливості для повернення кредитів і виплати відсотків за ними, неадекватна політика ціноутворення на кредитні ресурси означатиме, що надання позичок завідомо некредитоспроможним позичальникам незмінно призведе до викривлення фактичного розміру капіталу банківської установи до рівня, який фактично означає його неплатоспроможність у економічному розумінні (тобто фактичний обсяг зобов'язань перевищує ліквідаційну вартість активів).

У той же час будь-які несприятливі тенденції на ринку, такі як: різке зменшення розмірів вкладів, підвищення відсоткових ставок за кредитами, є достатніми для фактичної констатації неплатоспроможності банківської установи. Зазначені кризові явища зазвичай мають системний характер, тобто сприяють втраті фінансової безпеки більшості банків, представлених на ринку.

Проте, особливо у випадку функціонування в країні державних банків розвитку, сама ідея існування позикових ресурсів, які в майбутньому не будуть повернені, може складати частину політики органів державної влади. У тако-

му випадку надання кредитних ресурсів є інструментом приховування або відкладення фінансових проблем країни шляхом здійснення позичок з метою підтримки певного курсу (економічного, соціального, політичного тощо) державної політики.

З цієї точки зору, витрати на реструктуризацію або ліквідацію зазначених банків можуть розглядатись у вигляді погашення нефінансових зобов'язань уряду, що виникли у попередні періоди. Така ситуація мала місце у Кот-д'Івуарі, коли уряд виявив готовність відновити платоспроможність місцевих комерційних банків шляхом виплати простроченої заборгованості одного з найбільших державних підприємств країни [9, 4].

Додатковим викликом для банківської системи можна вважати підхід у країнах із федеральним устроєм, де вище керівництво країни використовує банківські установи (які в більшості випадків мають державну форму власності) як джерела фінансування власних потреб у фінансових ресурсах. Серед найбільш характерних прикладів перекладання державних витрат на банківський сектор можна назвати масові банкрутства державних банків у Бразилії (банківська криза 1994–1995 рр.) та Нігерії (1993 р.) [6, 247].

Найбільш радикальним прикладом у даній галузі є перехід банківських систем від планової до ринкової економіки, оскільки за планового режиму банківські установи майже не проводять оцінку кредитоспроможності позичальників. Натомість їх основною функцією було впровадження і моніторинг кредитного плану, розробленого державою.

Варто погодитись із точкою зору групи науковців Світового Банку у складі М.С. Боріша, М.Ф. Лонга і М. Ноеля [7] і С. Клаесенса [9], що лише радикальні зміни у регулюванні банківського сектору призводять до його стабільного довгострокового розвитку.

Сам лише факт переходу не надає гарантій ефективної діяльності банківських установ в майбутньому. Найбільш впливовими чинниками слід вважати: ступінь задоволення потреб клієнтів новими приватизованими банками, рівень капіталізації і професійності управління останніми, залежність від механізму рефінансування центральним банком тощо.

Однак не тільки фінансування безнадійних банків з точки зору повернення кредитів, яке підтримується з боку держави, може здійснювати негативний тиск на банківську систему. Поширеною практикою у банківській діяльності є залучення фінансових ресурсів із-за кордону в іноземній валюті, що само по собі породжує валютні ризики. Слід пам'ятати, що у випадку девальвації платоспроможність таких банківських установ опиниться під загрозою. Така ситуація мала місце у Республіці Гана, де офіційний обмінний курс на початку 1980-х рр., тобто на момент основних банківських запозичень, не відповідав реаліям [11].

У країнах Латинської Америки, з традиційно високими нормами обов'язкових резервів банківських установ і можливістю редисконтування векселів центральними банками, різке підвищення інфляції у 1980-х рр. призвело до кризи платоспроможності багатьох місцевих банків [7, 11].

Аргентина представляє собою найбільш радикальний приклад завдяки системі грошових компенсацій, запроваджених центральним банком з метою

відвернення несприятливих ефектів на прибутковість банків від законодавчо встановлених відсоткових ставок за кредитами. В результаті проведення зазначеної державної політики наприкінці 1980-х рр. більшість банків Аргентини майже втратили фінансову незалежність за рахунок масового зняття депозитів у поєднанні з хвилею спекуляцій із національною валютою через підвищення відсоткових ставок за депозитами до неймовірних розмірів (в деяких випадках – до 100%) і наступними грошовими асигнуваннями від центрального банку.

Для подолання кризових явищ у банківському секторі державні боргові інструменти, що в основному належали банкам, і термінові депозити були замінені 10-річними облігаціями, деномінованими у доларах США, під назвою "BONEX". Лише після введення облігацій "BONEX" урядом Аргентини відкликано «банківські канікули», а 8 січня 1990 р. фінансовий ринок країни заново розпочав своє функціонування. Однак після запровадження режиму "BONEX" в країні спостерігалась рецесія ще протягом року. Крім того, фінансовий сектор в цілому і центральний банк втратили репутацію, а рівень інфляції значно зменшив початковий рівень вкладених в банки коштів [13, 84].

Менш драматичні наслідки банкрутства банківських установ спостерігались в таких країнах:

- Туреччина, де високі відсоткові ставки допомогли відновити фінансову безпеку банківського сектору;

- Гана – за рахунок проведення жорсткої політики в галузі регулювання кредитних лімітів в період масового припливу капіталу із-за кордону наприкінці 1980-х рр. країна успішно здійснила перехід до ринкових механізмів функціонування банківської системи, що дозволило банківським установам підвищити різницю між розмірами відсоткових ставок за кредитами і депозитами;

- Філіппіни – стабілізаційна політика, яких була спрямована на відновлення банківської системи після кризи 1980-х рр., і включала в себе продаж центральним банком країни банківських векселів із високою дохідністю [5, 69].

4. Недосконале інституціональне середовище в банківській сфері. Законодавче забезпечення банківського сектору економіки з точки зору недопущення неплатоспроможності і банкрутства банківських установ повинно сприяти максимальному поверненню виданих кредитів, прийняттю під заставу ліквідних майнових ресурсів, а також виконанню всіх умов банківських договорів.

Якщо за чинними нормативно-правовими актами банкам не надано права вимоги до позичальників, які виявились неплатоспроможними, останні матимуть менше стимулів для погашення власних боргових зобов'язань.

Неадекватна процедура банкрутства банківських установ в подальшому може перешкоджати поверненню вкладених активів та відшкодуванню депозитів клієнтам. Крім того, якщо банківські установи не в змозі реалізувати заставне майно, вартість їхніх портфельів піддається значній загрозі неплатоспроможності. Отже, правова система має складатись із сприятливого законодавства в галузі платоспроможності, корпоративного управління, банкрутства, договірних зобов'язань тощо.

Більш того, для забезпечення ефективності чинного нормативно-правового забезпечення як в частині дотримання платоспроможності банківських установ, так і банківської діяльності в цілому, в країні має бути створена відповідна державна структура нагляду. У даному контексті надзвичайно важливою є професійна, некорупційна, справедлива і неупереджена судова система, за якої банки можуть розраховувати на виконання економічних прав і зобов'язань. До того ж, політичні структури також мають дотримуватись всіх законодавчих вимог і прав власності.

У ході дослідження встановлено, що розгортанню масовій неплатоспроможності банківських установ, насамперед, в країнах, що розвиваються, сприяла в тому числі судова система, яка не виконувала базові функції з прийняття судових рішень стосовно примусового виконання боргових зобов'язань. Так, кредитори фактично не мали жодної можливості для будь-яких дій стосовно неплатоспроможних позичальників.

Висновки. Розглядаючи розвиток багатьох криз у банківській сфері в інших країнах, слід зауважити, що чинники неплатоспроможності банків були закладені набагато раніше фактичного настання їх банкрутства. Крім того, більшість чинників напряму пов'язані зі зміною регулятивного режиму в країні, що викликало відповідну трансформацію у природі і масштабах функціонування економічної і фінансової сфер. У більшості випадків це були зовнішні до банку чинники, що призвели до підвищення вразливості банківської системи шляхом стимулювання більш ризикової політики банківських установ або знижуючи бар'єри входу на ринок.

У даному випадку основна проблема полягає в тому, що після багатьох років стабільного зростання банківської сфери керівництво держави недооцінює всі ймовірні наслідки зміни режиму функціонування банківського ринку. Тому банківська система продовжує діяти в новому середовищі за старими нормативами, що вже не відповідають новим умовам.

1. *Бабалолла А.* Банкрутство банків у Нігерії: чи є вони наслідками недостатності капіталу, відсутності прозорості та прострочених кредитів? // *Банки та банківські системи країн світу.* – 2011. – Т. 4, №1. – С. 102–112.

2. *Свенко Т.І.* Банкрутство комерційних банків: причини виникнення та шляхи запобігання // *Інноваційна економіка.* – 2013. – №6. – С. 272–275.

3. *Собчук Ю.Г.* Щодо формування понятійного апарату інституту неплатоспроможності банків // *Держава і право. Юрид. і політ. науки: Збірник наук. праць.* – 2010. – Вип. 50. – С. 482–487.

4. *Успенко В.І., Зотов І.В., Тохтамиш Т.О.* Оцінка схильності банку до банкрутства: Монографія. – Харків: ХДТУБА, 2008. – 130 с.

5. *Akerlof, G.A., Romer, P.* (1993). Looting: The Economic Underworld of Bankruptcy for Profit. *Brookings Papers on Economic Activity* 2, Washington, D.C.: Brookings Institution. 287 p.

6. *Bordo, M.* (2001). Regulation and Bank Stability: Canada and the United States, 1870–1980. In: G. Caprio, Jr., D. Vittas (eds.). *Reforming Finance: A Historical Perspective.* Cambridge: Cambridge University Press. 382 p.

7. *Borish, M.S., Long, M.F., Noel, M.* (1995). Restructuring Banks and Enterprises: Recent Lessons from transition countries. *World Bank Discussion Paper* N. 279, Washington D.C. 21 p.

8. *Caprio, G.Jr., Klingebiel, D.* (2004). Bank Insolvencies: Cross-Country Experience. *Policy Research Working Paper* 1620. World Bank, Washington, D.C. 87 p.

9. *Claessense, S.* (1996). Banking Reform in Transition Countries. Background paper. *World Development Report.* 13 p.

10. *De Juan, A.* (1987). From Good Bankers to Bad Bankers: Ineffective Supervision and Management Deterioration as Major Elements in Banking Crises. World Bank, Financial Policy and Systems Division, Washington, D.C. 62 p.

11. *Larrain, M.* (1989). How the 1981-83 Chilean Banking Crisis was Handled. World Bank Working Paper. 30 p.

12. Macroeconomic Context. In: R. Hausmann and L. Rojas-Suarez (eds.). Banking Crises in Latin America. Baltimore, Md.: Johns Hopkins Press. 1996. 76 p.

13. *Powo Fosso, B.* (2000). Les determinants des faillites bancaires dans les pays en developpement: Le cas des pays de l'Union Economique et Monetaire Ouest-Africaine (UEMOA). Cahier 02-2000: Centre de recherche et developpement economique Montreal: Universite de Montreal. 153 p.

Стаття надійшла до редакції 11.08.2014.